سبک‌های ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی با میانجی‌گری سبک دلبستگی در مادران کودکان ای دی اچ دی

فاطمه فتوت[1]، شهربانو قهاری[2*]، علیرضا سالمی خامنه[3]

۱-کارشناس‌ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پیشوا، ورامین، ایران. ۲- استادیار، گروه بهداشت روان دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان (انستیتو روان‌پزشکی تهران)، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. نویسنده مسئول.۳- دکترای روان‌شناسی عمومی، دانشگاه علوم و تحقیقات اهواز، اهواز، ایران.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله
پژوهشی

تاریخچه مقاله
دریافت: ۱۳۹۸/۷/۱۵
پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۲۹

کلید واژگان
ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی، سبک دلبستگی.

نویسنده مسئول
Email:
ghahhari.sh@iums.ac.ir

چکیده

مقدمه: سبک‌های دلبستگی به عنوان زیربنای ساختار شخصیت فرد، موجب شکل دادن به رفتار و شخصیت فرد می‌گردد. هدف از انجام تحقیق پیشرو، بررسی سبک‌های ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی با میانجی‌گری سبک دلبستگی در مادران کودکان ای دی اچ دی بود.

روش کار: این پژوهش یک بررسی توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه مادران دارای کودک ای دی اچ دی مراجعه‌کننده به یکی از مراکز مشاوره، کلینیک‌های تخصصی، مراکز مشاوره‌ی کانون‌های شهرداری و مراکز مشاوره دانشگاه‌های دولتی کلان‌شهر تهران در پاییز و زمستان سال ۱۳۹۵ بود. برای محاسبه حجم نمونه از روشن مورگان استفاده و تعداد نمونه ۱۵۰ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس از بین مادران واجد شرایط مراجعه-کننده به مراکز فوق انتخاب گردیدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها هم از پرسشنامه ابرازگری هیجانی (EEQ)، پرسشنامه همدلی داویس، پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (EMSS)، پرسشنامه سبک دلبستگی هانز و شاور استفاده شد و داده‌های به دست آمده با استفاده از آزمون ضریب همستگی پیرسون و نرم افزار SPSS 23 تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده نشان داد که بین سبک‌های ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی با میانجی‌گری سبک دلبستگی در مادران کودکان ای دی اچ دی رابطه معناداری وجود دارد ($P<۰/۰۰۱$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان گفت سبک دلبستگی می‌تواند ابزارگری مثبت، همدلی عاطفی و رضایت زناشویی را پیش‌بینی کند.

مقدمه

اختلال نقص توجه/ بیش‌فعالی[1](ADHD)یکی از اختلالات رفتاری شایع در کودکان است که تقریباً ۵٪ کودکان سنین مدرسه در سرتاسر جهان به ان مبتلا هستند. بر طبق راهنمای آماری و تشخیصی اختلالات ذهنی (DSM-IV-TR) شروع آن از سن هفت سالگی می‌باشد(۱) . و با نشانه‌های بیش‌فعالی، تکانش‌گری و بی‌توجهی شدید همراه است(۲). کودکان مبتلا به ADHDبه دلیل دارا بودن مشکلاتی چون پرتحرکی، بی‌قراری، کم‌توجهی و پرخاشگری مشکلات زیادی با اطرافیان خود دارند که در مواردی می‌تواند به بروز واکنش‌های پرخاشگرانه کلامی و فیزیکی والدین منتهی شود و احساس خصومت را در والدین برانگیزد و بر نقش والدینی و رابطه والد فرزندی تاثیر منفی بگذارد(۳)و(۴) .اختلال نقص توجه/ بیش‌فعال فرزندان همچنین می‌تواند در بروز مشکلات زناشویی و کاهش رضایت زناشویی زوجین نقش داشته باشد(۵).

رضایت زناشویی تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله تعارضات زناشویی، روابط عاطفی بین زوجین، میزان دلبستگی و شیوه ابرازگری هیجانی زوجین قرار دارد و رابطه بین آنها متقابل بوده و می‌توانند یکدیگر را تحت تأثیر قرار دهند. چنان چه زوج هایی که از زندگی خود رضایت دارند هیجانات خود را بیشتر ابراز می‌کنند و همدلی عاطفی بالایی دارند و بر عکس(۶) . نبود رضایت زناشویی و همدلی عاطفی و ناتوانی در ابراز هیجانات در زوجین نشانه تعارض‌های زناشویی حل نشده است که می‌تواند کار مراقبت از کودکان مبتلا به ADHD را دشوار سازد(۴).

ابرازگری هیجانی به عنوان یکی از مولفه‌های هوش هیجانی می‌تواند رضایت و کیفیت روابط زوجین و رابطه والد فرزندی را

1-Attention Deficit Hyperactivity Disorder in children (ADHD)

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

افزایش دهد و در کنار آمدن با مشکلات زندگی موثر باشد. ابراز هیجان‌ها چه مثبت و چه منفی به تخلیه هیجانی و نهایت تسکین منجر می‌شود که با بهبود کیفیت رابطه ارتباط دارد(۷) و راه را برای ابراز هیجان‌های منفی و آزردگی‌های واپس‌رانده و نیز همدلی عاطفی باز می‌کند(۸).

به نظر می‌رسد زوجین به ویژه مادران ابرازکننده‌ی هیجانات در کنار آمدن با مشکلات زندگی از جمله مشکلات مربوط به فرزندان که ADHD یکی از آنها است بهتر کنار می‌آیند و طور منعطف‌تر و سازگارنه‌تری رفتار می‌نمایند(۹) .شرایط این فرزندان را بهتر درک می‌کنند(۱۰). همدلی عاطفی آنان به رضایت زناشویی بیشتر می‌انجامد و رضایت زناشویی آنان می‌تواند به کنترل هیجانات منفی و ابراز هیجانات مثبت نسبت به کودکان مبتلا بهADHD منجر شود(۱۱و۱۲).

دلبستگی پیوند عاطفی و هیجانی نیرومندی است که در سال اول زندگی شکل می‌گیرد و تمامی روابط صمیمانه فرد را در سال‌های بزرگسالی تحت تاثیر قرار می‌دهد(۱۳و ۱۴). سبک دلبستگی انواعی دارد ایمن و ناایمن. سبک دلبستگی ناایمن خود به سه دسته دل مشغول، گسسته و اضطرابی طبقه‌بندی می‌شوند .سبک دلبستگی ناایمن می‌تواند بر روابط زناشویی و روابط والد فرزندی سایه افکند(۱۵، ۱۶و ۱۷). افراد با سبک زندگی ناایمن در تداوم روابط صمیمانه که رابطه‌ی زناشویی یکی از آنها است مشکل دارند. رضایت زناشویی در آنها کمتر بوده و توانایی همدلی عاطفی پایین‌تری دارند(۱۸) . در نتیجه تنش‌های زناشویی و نارضایتی زناشویی در آنها بیشتر است که می‌تواند بر روابط آنها با فرزندان و فرزندپروری تاثیر بگذارد (۱۹و۲۰). مادران با سبک دلبستگی ناایمن به کنترل گری فرزندان روی می اورند و علاوه بر کنترل گری اضطراب و دل مشغولی آنها می‌تواند بر رابطه آنها با فرزندان تاثیر بگذارد و این تاثیر زمانی که آنها دارای فرزند مبتلا بهADHDهستند، بیشتر خواهد بود(۲۱).

مادران با سبک‌های دلبستگی ناایمن در ابراز هیجانات به فرزندان مشکل دارند و این می‌تواند بر نحوه ی فرزندپروری تاثیر منفی بگذارد. ناتوانی در ابراز هیجانات مثبت و منفی فرصتی برای کودکان فراهم نمی‌کند تا آنها بتوانند نحوه ابراز هیجانات را یاد بگیرند و خود را با محیط و دیگران تطبیق دهند و چنین چیزی می‌تواند مشکل را در مادرانی که داری فرزندان مبتلا بهADHDهستند وخیم تر کند . زیرا این کودکان مشکلاتی دارند که ورای تحمل این مادران است که می تواند منجر به بروز واکنش هایی منفی نسبت به فرزندان شود و زمینه ی تشدید علائم و نشانه‌های اختلال نقص توجه/ بیش فعالی را در فرزندان افزایش دهد(۲۲).

توانایی همدلی عاطفی با ابراز بهتر عواطف مثبت نسبت به فرزندان همراه است و تأثیر مثبتی بر رفتار کودکان دارد و رفتارهای سازگارانه‌ی آنها را افزایش می‌دهد(۲۳و۲۴). یو و همکاران[1] (۲۰۱۳) بر این باورند که همدلی عاطفی و ابرازگری هیجانی مادران موجب رشد همدلی و رفتارهای جامعه‌پسند در سنین نوجوانی و بزرگسالی فرزندان می‌شود(۲۵). و به کاهش رفتارهای پرخاشگرانه و بهبود رفتارهای دوستانه و صمیمانه با دیگران منتهی می‌شود (۲۶)، (۲۷). فقدان همدلی عاطفی و ابرازگری هیجانی در مادران با سبک دلبستگی ناایمن می‌تواند بر توانایی سازگاری با محیط، برقراری و تداوم روابط دوستانه و کنترل هیجانات منفی در کودکان مبتلا بهADHD تاثیر منفی بگذارد(۲۸).

مطالعات بالا نشان دهنده آن است که وجود کودک مبتلا به ADHDدر هر خانواده‌ای نه تنها می‌تواند با ایجاد تنش و تعارض بین زوجین، روابط زناشویی رضایت‌بخش را تحت تاثیر قرار دهد بلکه می‌تواند روی فرزندپروری اثر بگذارد(۲۹) .و این تاثیر منفی زمانی که مادری دارای سبک دلبستگی ناایمن باشد بیشتر خواهد بود. در این راستا هدف این پژوهش بررسی سبک‌های ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی با میانجی‌گری سبک دلبستگی مادران دارای کودکان مبتلا به ADHD بود.

روش کار

این پژوهش یک بررسی توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه مادران دارای کودک ای دی اچ دی مراجعه-کننده به یکی از مراکز مشاوره، کلینیک‌های تخصصی، مراکز مشاوره‌ی کانون‌های شهرداری و مراکز مشاوره دانشگاه‌های دولتی کلان‌شهر تهران در پاییز و زمستان سال ۱۳۹۵ بودند. برای محاسبه حجم نمونه از روشن مورگان استفاده و تعداد نمونه ۱۵۰ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس از بین مادران واجد شرایط مراجعه‌کننده به مراکز فوق انتخاب گردیدند. معیارهای ورود به این پژوهش شامل: حداقل داشتن ۸ کلاس سواد، تمایل به همکاری در پژوهش و داشتن کودک مبتلا به ADHDبود. معیارهای خروج هم عبارت بود از: ابتلا به بیماری‌های روان‌پزشکی در مادر ، اعتیاد مادر و داشتن هر نوع اختلال روان‌پزشکی با توجه به سابقه روان‌پزشکی و مصاحبه بالینی صورت گرفته علاوه بر ADHD در کودکان.

در این پژوهش جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای ذیل استفاده شد:

۱-پرسشنامه ابرازگری هیجانی[2] (EEQ): این پرسشنامه را کینگ و آمونز[3](۱۹۹۰) به منظور بررسی ابزارگری هیجانی

1-Yoo et al.
2-Emotional Expressiveness Questionnaire [EEQ]
3-King and Emmons

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

طراحی نموده‌اند که شامل ۱۶ گویه است. پرسشنامه سه زیر مقیاس ابرازگری هیجانی مثبت، ابزار صمیمیت و ابزارگری هیجانی منفی دارد و بر پایه‌ی مقیاس پنج رتبه‌ای لیکرت تنظیم شده است. براساس این شیوه نمره‌گذاری نمره کل فرد از ۱۶ تا ۸۰ متغیر است، نمره بالاتر بیانگر ابراز هیجانی بالاتر است ، به منظور بررسی روایی همگرا، بین نمرات پرسشنامه ابرازگری هیجانی و پرسشنامه چندوجهی شخصیت مینه‌سوتا و نمرات مقیاس عاطفه مثبت برن همبستگی مثبت به دست آمد(۳۰). پایایی این مقیاس به روش همسانی درونی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بررسی شد و مقدار آن برای کل مقیاس و زیر مقیاس‌های ابراز هیجان مثبت، ابراز صمیمیت و ابراز هیجان منفی به ترتیب ۶۸ ٪ ، ۶۵ ٪ ، ۵۹ ٪ ، ۶۸ ٪ شد که در سطح a= ۰/۰۰۱ معنادار بود(۳۱).

۲- پرسشنامه همدلی داویس[1]: این پرسشنامه توسط داویس[2] معرفی شد که از ۲۱ گویه تشکیل شده است نمره‌گذاری آن بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای بوده و از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف امتیازبندی شده است .پایایی پرسشنامه همدلی درپژوهش داویس با آلفای کرونباخ بالای ۷۰٪ به دست آمده است. اعتبار این ابزار از ۰/۶۱ تا ۰/۷۹ برای مردان و ۰/۶۲ تا ۰/۸۱ برای زنان است، برای مولفه‌های همدلی شامل پریشانی شخصی، دیدگاه‌گیری، همدلی خیالی و توجه همدلانه به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۷۲، ۰/۷۳و ۰/۶۹ به دست آمده است. اعتبار این ابزار توسط داویس مطلوب گزارش شده است(۳۲). به منظور تبیین روایی شاخص واکنش‌پذیری بین فردی، ضریب همبستگی بین این ابزار با مقیاس همدلی هاگان(۱۹۶۹) و پرسشنامه همدلی هیجانی مهرابیان و اپستین (۱۹۷۲) سنجیده شد که به ترتیب ۰/۴۰ و ۰/۶۰ است(۳۳).

۳- پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ[3](EMSS): پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ به عنوان یک ابزار تحقیق معتبر در تحقیقات متعددی برای رضایت زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است که دارای ۴۷ ماده می‌باشد، اولسون و همکاران ضریب آلفای کرونباخ پایایی آن را ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند معتمدین (۱۳۸۳) برای بررسی روایی سازه پرسشنامه انریچ از پرسشنامه سازگاری زناشویی استفاده کرد و ضریب همبستگی ۰/۶۵ [P<۰/۰۱] به دست آورد(۳۴). سراج و همکاران نیز در پژوهش خود پایایی این پرسشنامه را به روش همسانی درونی، آلفا کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه کردند(۳۵).

۴-پرسشنامه سبک دلبستگی[4]: برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به سبک دلبستگی، از پرسشنامهٔ هازن وشیور استفاده شد(۳۶). این پرسشنامه دارای ۱۵سوال است که سه سبک دلبستگی‌ای امن، اجتنابی و دو سوگرا را در مقیاس۵ درجه‌ای لیکرت می‌سنجد. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در خرده‌مقیاس‌های آزمون به ترتیب ۵ و ۲۵ خواهد بود. این مقیاس شامل توصیف‌هایی در زمینه احساسات فرد درباره درک او از روابط خود با افراد مهم زندگی فعلی وی می‌باشد، که روی یک مقیاس لیکرت ۹ درجه‌ای ارایه می‌شود. آزمون‌شونده به هر کدام از این توصیف‌ها نمره بالاتری اختصاص دهد، سبک دلبستگی او محسوب می‌شود(۳۷) . روایی پرسشنامه به‌وسیله همسانی درونی سبک‌های دلبستگی، ۰/۸۶-۰/۸۳ به‌دست آمده است. پایایی این پرسشنامه ۰/۸۴در دلبستگی ایمن و ۰/۷۸در دلبستگی ناایمن دوسوگرا محاسبه گردید(۳۸) .پاکدامن (۱۳۸۳) اعتبار این پرسشنامه را با آزمون-بازآزمون به ترتیب برای دلبستگی اضطرابی/دو سوگرا، اجتنابی و ایمن برابر ۰/۷۲، ۰/۵۶ و ۰/۳۷ و میزان آلفای کرونباخ نیز برابر ۰/۷۹ به دست آورد(۳۹).

داده‌های به دست آمده از طریق آزمون ضریب همستگی پیرسون با استفاده از نرم‌افزار SPSS 23 تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان در این پژوهش ۱۵۰ نفر بوده که ۲۴٪ نمونه در دامنه سنی کمتر از ۳۰ سال، ۳۵٪ در دامنه ۳۱ تا ۴۰ سال، ۲۷٪ در دامنه سنی ۴۱ تا ۵۰ و ۱۴٪ در دامنه سنی بیشتر از ۵۱ سال قرار داشتند و از نظر تحصیلات۵۱٪ دارای مدرک تحصیلی دیپلم، ۱۸٪ کاردانی، ۲۷٪ کارشناسی و ۴٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند.

در ادامه جداول مربوط به میانگین و انحراف معیار، توزیع متغیرها و همبستگی پیرسون متغیرها ارائه می‌گردد:

جدول ۱- آمارتوصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
سبک‌های ابرازگری هیجانی	۳/۶۸	۰/۹۸
همدلی عاطفی	۳/۰۵	۰/۷۳
رضایت زناشویی	۳/۳۸	۰/۷۵
سبکهای دلبستگی	۳/۵	۰/۶۶

با توجه به نتایج جدول مشخص است که نمره سبک‌های ابرازگری هیجانی بالاتر ازحد متوسط (با توجه به طیف ۵ رتبه‌ای لیکرت، عدد ۳ نمره وسط در نظر گرفته می‌شود) می‌باشد. متغیرهای همدلی عاطفی، رضایت زناشویی، سبک‌های دلبستگی نیز به همین ترتیب بالاتر از سطح متوسط می‌باشند. انحرافات معیارنیز ازسطح پایین و قابل قبولی برخوردار می‌باشند.

1-Empathy Questionnaire
2-Davis
3-ENRICH Marital Satisfaction Scale [EMSS]
4-Hazen and Shaver attachment styles questionnaire

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

جدول۲- آزمون کلموگروف اسمیرنوف

متغیر	مقدار Z	مقدار احتمال
سبک هـای ابرازگری هیجانی	۱/۴۵۳	۰/۱۱۱
همدلی عاطفی	۱/۰۶۹	۰/۱۱۶
رضایت زناشویی	۰/۹۹۴	۰/۱۱۰
سبک‌های دلبستگی	۰/۹۴۸	۰/۱۰۹

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقدار احتمال بـه دست آمده برای تمامی متغیرها بیشتر از ۰۵/۰ اسـت. بـدیـن معنی که، فرض نرمال بودن توزیع متغیرها رد نـمـی شـود و استفاده از آزمون‌های پارامتری مجاز است.

جدول ۳- ماتریس آزمون ضریب همبستگی پیرسون

متغیر	سبک‌های ابرازگری هیجانی	سبکهای دلبستگی
سبک‌های ابرازگری هیجانی	۱	۰/۷۶۹ **
سبک‌های دلبستگی	۰/۷۶۹ **	۱

**:معنادار در سطح ۰/۰۱

طبق جدول فوق بین متغیرهای سبک‌های ابرازگری هیجانی بـا سبک‌های دلبستگی همبستگی معنـاداری وجـود دارد. ایـن همبستگی مستقیم (به دلیل مثبت بـودن عـلامـت ضـریـب پیرسون) و به میزان ۰/۷۶۹ می‌باشد. بنابراین می‌تـوان اذعـان داشت که هرچه دلبستگی ایمن تر باشد، سبک‌های ابـرازگـری نیز مثبت‌تر خواهد بود.

جدول ۴- ماتریس آزمون ضریب همبستگی پیرسون

متغیر	سبک‌های ابرازگری هیجانی	همدلی عاطفی
سبک‌های ابرازگری هیجانی	۱	۰/۷۳۵ **
همدلی عاطفی	۰/۷۳۵ **	۱

**:معنادار در سطح ۰/۰۱

جدول فوق نشان می‌دهد که بین متغیرهای سبک‌های ابرازگری هیجانی با همدلی عاطفی همبستگی معناداری وجود دارد. ایـن همبستگی مستقیم (به دلیل مثبت بـودن عـلامـت ضـریـب پیرسون) و به میزان ۰/۷۳۵ می‌باشد. بنابراین می‌تـوان اذعـان داشت که هرچه میزان همدلی بالاتر باشد، سبک‌های ابرازگـری نیز مثبت‌تر خواهد بود.

جدول ۵- ماتریس آزمون ضریب همبستگی پیرسون

متغیر	سبک‌های ابرازگری هیجانی	رضایت زناشویی
سبک‌های ابرازگری هیجانی	۱	۰/۷۸۸ **
رضایت زناشویی	۰/۷۸۸ **	۱

**:معنادار در سطح ۰/۰۱

یافته‌های جدول فوق نشان می‌دهد که بین متغیرهای سـبـک-های ابرازگری هیجانی با رضایت زناشویی همبستگی معنـاداری وجود دارد. این همبستگی مستقیم (به دلیل مثبت بودن علامت ضریب پیرسون) و به میزان ۰/۷۸۸ می‌باشد. بنابراین مـی‌تـوان گفت: هرچه سبک‌های ابرازگری مثبت‌تـر بـاشـنـد، رضـایـت زناشویی نیز بالاتر، نیز مثبت‌تر خواهد بود.

جدول۶- ماتریس همبستگی کلی

	دلبستگی ایمن	دلبستگی دوسوگرا	دلبستگی اجتنابی	ابرازگری منفی	ابرازگری مثبت	ابرازگری تکانهای	همدلی	رضایت زناشویی
رضایت زناشویی	۰/۷۵۵**	-۰/۲۰۵/۰	-۰/۴۳۳**	-۰/۵۶۹**	۰/۷۲۱**	۰/۵۳۵	۰/۶۶۹**	۱
همدلی	۰/۷۱۹**	۰/۱۱۵	۰/۰۶۸	-۰/۴۶۹**	۰/۶۸۹**	-۰/۴۶۵**	۱	
ابرازگری تکانه‌ها	-۰/۵۶۷**	۰/۰۵۲	۰/۵۹۵**	۰/۴۹۳**	۰/۴۸۰**	۱		
ابرازگری مثبت	۰/۷۱۷**	۰/۰۳۳	-۰/۲۱۴**	۰/۴۳۲**	۱			
ابرازگری منفی	-۰/۴۱۲**	۰/۵۰۱**	۰/۴۲۱**	۱				
دلبستگی اجتناب	۰/۴۰۹**	۰/۴۱۱**	۱					
دلبستگی دوسوگرا	۰/۴۰۷**	۱						
دلبستگی ایمن	۱							

**:معنادار در سطح ۰/۰۱

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده نشان داد که بین سبک های ابرازگری هیجانی، همدلی عاطفی، رضایت زناشویی با میانجی‌گری سبک دلبستگی در مادران کودکان ای دی اچ دی رابطه وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش ریتی و گوستافسن[1] مبنی بر اینکه افرادی که ابزار هیجان مثبت دارند، دارای قابلیت فردی بهتری هستند(۴۰). و نیز با یافته‌های کلین[2] و همکارانکه نشان دادند ابراز هیجان می‌تواند در بهبود روابط بین فردی به ویژه بهبود روابط زناشویی مفید باشد(۴۱). .همسویی دارد. یافته های این مطالعه همچنین با مطالعات کوینتون و واگنر[3] که نشان دادند بین ابزارگری هیجانی پایین با بی اعتمادی در روابط بین فردی رابطه همبستگی وجود دارد(۴۲). و نیز با یافته‌های اسپوکاس[4] و همکاران(۴۳). و راتمن[5] که نشان دادند دوسوگرایی در ابراز هیجان با مشکلات بین فردی و ناسازگاری اجتماعی همراه است، در یک راستا می باشد(۴۴). میکولینسر و شیور[6] در پژوهش‌های خود نشان دادند که احساس ناامنی در روابط دلبسته محور با بروز رفتارهای همدلانه و نوع‌دوستانه تداخل دارد، چنانچه افراد با سبک دلبستگی ناایمن از درد و رنج دیگران فاصله می‌گیرند که این خود منجر به کاهش توانایی همدلی و کمک های نوع دوستانه می‌شود(۴۵). یافته‌های آنان با نتایج مطالعه حاضر همسو می‌باشند.

به علاوه مطالعات ماهدزین[7]نشان داد که بین دلبستگی ایمن با رضایت زناشویی رابطه مثبت و بین دلبستگی ناایمن با رضایت زناشویی رابطه‌ای منفی دارد(۴۶). نتایج مطالعه آنان با یافته‌ی بررسی حاضر و نیز با یافته‌های بدر و اسیتللی[8] مبنی بر وجود رابطه‌ی بین رضایت زناشویی و سبک دلبستگی ایمن همسو است(۴۷). پژوهش توماس[9] نیز نشان داد که افراد با دلبستگی اجتنابی و اضطرابی سبک ابرازگری هیجانی کمتر، همدلی پایین‌تر و رضایت زناشویی کمتری دارند(۴۸). در نتیجه این یافته با نتایج مطالعه حاضر هماهنگ می‌باشد. نتایج تحقیق پالی و همکاران[10] که نشان داده که دلبستگی ایمن با رضایت زناشویی زوجین همبستگی مثبت داشته است و از سوی دیگر بیان داشته ۳۸٪ زوجین به دلیل عدم برخورداری از رضایت زناشویی قادر به حل تعارضات زندگی خود نبوده‌اند که این امر در ۶۲/۴٪ زوجین منجر به جدایی از یکدیگر شده است(۴۹). به نظر می‌رسد که دلبستگی یک الگوی رفتاری خاصی است که در اکثر جوامع برای رشد سالم اهمیت حیاتی دارد و زمانی دلبستگی مطلوب به وجود می‌آید که در سال اول زندگی کیفیتی متقابل و خوشایند بین کودک و مادر یا (نگهدارنده) شکل گرفته و این رابطه گرم، صمیمانه و پایا بین کودک و مادر است که برای هر دو رضایت‌بخش و مایه خوشی است. همچنین طبق یافته‌های به دست آمده در این پژوهش می‌توان گفت که سبک‌های دلبستگی ایمن می‌تواند تاثیر زیادی بر چگونگی ابراز هیجانات توسط افراد در شرایط متفاوت، همدلی و درک دیگران و ابرازگری هیجانی داشته باشند که به بهبود روابط زناشویی منجر می شوند.

مانند هر بررسی دیگر، مطالعه حاضر با محدودیت‌هایی مواجهه بود، منجمله اینکه مطالعه روی مادران انجام شده است پیشنهاد بر این است که مطالعات مشابه روی پدران دارای کودکان مبتلا به اختلال بیش فعالی و کمبود توجه (ADHD) نیز انجام گیرد. به علاوه می‌توان طیفی از کودکان مبتلا به اختلال بیش فعالی و کمبود توجه (ADHD) را مورد بررسی قرار داد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند که از همه مادرانی که در این مطالعه مشارکت داشته‌اند، تشکر و قدردانی به عمل آورند.

1-Raty and Gustafsson
2-Kline
3-Quinton, Wagner
4-Spokas
5-Rothman
6-Mikulincer, Shaver
7-Mahdzain
8-Badr and Acitelli
9-Thomas
10-Paley et al.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

References

1-Taghaza M, Abolmaali, Kh., Saberi, H. Comparing emotional atmosphere between hyperactive and normal children. Behavioral Sciences Journal. 2012:4(11): 9-26.

2-Diagnostic and Statistical Manualof Mental Disorders, 5th ed. (DSM-5)Washington, DC: American Psychiatric Association. 2013.

3-Lifford KJ, Harold GT, Thapar A. Parent–child relationships and ADHD symptoms: a longitudinal analysis. Journal of abnormal child psychology. 2008;36(2):285-96.

4-Usami M. Functional consequences of attention-deficit hyperactivity disorder on children and their families. Psychiatry and clinical neurosciences. 2016;70(8):303-17.

5-Mohrezi F, Shahrivar, Z., Tehranidust, M. Effect of teaching mothers constructive parenting programs on behavioral problems in children with ADHD. Journal of Mental Health Principles. 2009:11(1): 31-440.

6-Beyrami M, Babapoor Kh. J., Hashemi Nosratabad, T., Esmaeli, A., Bahadori Khosroshahi, J. Predicting marital satisfaction based on the emotional intelligence and conflict resolution methods, Journal of Medical University of Qazvin. 2013;17(3):68, 21-7.

7-Scheff TJ. Catharsis and other heresies: A theory of emotion. Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology. 2007;1 (3):98.

8-Aliasgari Z, Gomrani, A. Effect of emotional expression-based treatment on sense of overwhelmed in mothers of ADHD children. Journal of disability studies, Asil research journal. 2017;7:1-6.

9-de Veld DM, Riksen-Walraven JM, de Weerth C. The relation between emotion regulation strategies and physiological stress responses in middle childhood. Psychoneuroendocrinology. 2012;37(8):1309-19.

10-Nimtz MA. Satisfaction and contributing factors in satisfying long-term marriage: a phenomenological study. 2011.

11-Froyen LC, Skibbe LE, Bowles RP, Blow AJ, Gerde HK. Marital satisfaction, family emotional expressiveness, home learning environments, and children's emergent literacy. Journal of Marriage and Family. 2013;75(1):42 -55.

12-Kolak AM, Volling BL. Parental expressiveness as a moderator of coparenting and marital relationship quality. Family Relations. 2007;56(5):467-78.

13-Eidi R, Khanjani Z. Investigation the influence of attachment styles on the rate of marital satisfaction between couples. 2006.

14-Sanford N. Self and society: Social change and individual development: Transaction Publishers; 2017.

15-Ainsworth MDS, Blehar MC, Waters E, Wall SN. Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation: Psychology Press; 2015.

16-Khodabakhshi kolaee A, Hashemi asl, Z. The relation between attachment styles and fear of intimacy in elderly divorced women, prevention and health. 2016:12(1): 25-31.

17-Stein A, Gath DH, Bucher J, Bond A, Day A, Cooper PJ. The relationship between post-natal depression and mother–child interaction. The British Journal of Psychiatry. 1991;158 (1):46-52.

18-Besharat MA. Predicting Marital Conflict on the Basis of Positive and Negative Affects and Attachment Styles. Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ). 2019;8(4):21-30.

19-Doinita N.E. MND. Attachment and Parenting Styles. 2015;203:199-204.

20-Besharat MA, Joshanloo, M., Mirzamani, S.M. The relationship between attachment styles and perfectionism, Journal of Clinical and Personality Psychology. 2007;1(25):11-8.

21-Amani R, Etemadi, A., Fatehizade, M., Bahrami, F. Association between attachment styles and social adjustment. Journal of Shaghed University. 2011;6:15-26.

22-Diamond LM FC, Butterworth MR. Attachment style, vagal tone, and empathy during mother-adolescent interactions. Journal of Research on Adolescence. 2012;22(1):165-84.

23-Berk, L. E. (2010). Growth psychology. Translated by Yahya Seyyed Mohammadi, Vol. 31, Tehran, Araspbaran Pub.2016

24-Duarte J, Pinto-Gouveia J, Cruz B. Relationships between nurses' empathy, self-compassion and dimensions of professional quality of life: A cross-sectional study. International Journal of Nursing Studies. 2016;60:1-11.

25-Yoo H, Feng X, Day RD. Adolescents' empathy and prosocial behavior in the family context: A longitudinal study. Journal of youth and adolescence. 2013;42(12):1858-72.

26-Alaedini Z, Moeeini S, Kajbaf MB. Effects of affective and cognitive empathy induction on couples' behavior and outcomes in conflicts. Contemporary Psychology, Biannual Journal of the Iranian Psychological Association. 2019;13(2):130-9.

27-Balakrishnan V, Fernandez T. Self-esteem, empathy and their impacts on cyberbullying among young adults. Telematics and Informatics. 2018;35(7):2028-37.

28-Bennik EC, Jeronimus BF, Aan Het Rot M. The relation between empathy and depressive symptoms in a Dutch population sample. Journal of affective disorders. 2019;242:48-51.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

29-Edalati A, Redzuan M. Perception of women towards family values and their marital satisfaction. Journal of American science. 2010;6 (4):132-7.
30-King LA, Emmons RA. Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. Journal of personality and social psychology. 1990;58(5):864.
31-Rafiei Nia P RTSKA, P. The Relationship between Emotional Expression Styles and General Health in Students. Journal of Psychology (Special Issue of Motivation and Excitement). 2006:105-84.
32-Davis MH. A multidimensional approach to individual differences in empathy. 1980.
33. Khodabakhsh M. Relationship between attachment style and empathy in nursing students. Iran Journal of Nursing. 2012;25(77):40 -9.
34-Sanaei B, Hooman A, Alaghmand S. Family and marriage measurement scales. Besat publication institute. 2008.
35. Seraj F, Nourani S, Shakeri M. Correlation between transition difficulty to parenthood and marital satisfaction and its comparison in women with first and second child. Iranian Journal of Psychiatric Nursing. 2014;2(3):1-11.
36-Hazan C, Shaver P. Romantic love conceptualized as an attachment process. Journal of personality and social psychology. 1987;52 (3):511.
37-Taheri M, Tajrishi M, Movallali G, Rahgozar M, Arshi B. Correlation between Mother's Attachment Style and social maturity of their educable mentally retarded sons in Shiraz's secondary schools (2008-2009). 2010.
38-QobaryBonab B AZ. Comparison of personality characteristics and attachment styles in mothers of children with ADHD in their children's normal fatigue and mothers Journal of Research on Exceptional Children. 2006:787- 804.
39-MOAYED FH, AGHA MH, Tabatabaei SM. Relationship attachment styles and social self-esteem. 2007.
40-Räty L, Gustafsson B. Emotions in relation to healthcare encounters affecting self-esteem. Journal of Neuroscience Nursing. 2006;38 (1):42.
41-Kline KA, Fekete EM, Sears CM. Hostility, emotional expression, and hemodynamic responses to laboratory stressors: Reactivity attenuating effects of a tendency to express emotion interpersonally. International journal of psychophysiology. 2008;68(3):177-85.
42-Quinton S, Wagner HL. Alexithymia, ambivalence over emotional expression, and eating attitudes. Personality and individual differences. 2005;38(5):1163-73.
43-Spokas M LJA, Heimberg R. G. Social anxiety and emotional suppression: The mediating role of beliefs. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry. 2009:283 -91.
44-Rothman NB. Steering sheep: How expressed emotional ambivalence elicits dominance in interdependent decision making contexts. Organizational Behavior and Human Decision Processes. 2011;116(1):66-82.
45-Mikulincer M, Shaver PR. Mental Representations of Attachment Security: Theoretical Foundation for a Positive Social Psychology. 2005.
46-Mohdzain Z. Gender R. Adult Attachment , and Marital Satisfaction Among Malaysians. . Family Journal : Counseling and Therapy for Couples and Families. 2014:198-207.
47-Badr H, Acitelli LK. Attachment insecurity and perceptions of housework: Associations with marital well-being. Journal of family psychology. 2008;22(2):313.
48-Thomas EL. The interrelationships between adult attachment style, commitment, frequency of, variety, and motivation for sexual behaviors in non-married, dating relationships: Northern Illinois University; 2009.
49-Paley B, Cox MJ, Kanoy KW, Harter KS, Burchinal M, Margand NA. Adult attachment and marital interaction as predictors of whole family interactions during the transition to parenthood. Journal of Family Psychology. 2005;19(3):420.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]

Emotional expression styles, emotional empathy, marital satisfaction with mediating role of attachment style in mothers of children with ADHD

Fotovat F (MSc), Ghahari S (Ph.D)*,Salemi Khameneh A (Ph.D)

Abstract

Introduction: As the foundations of personality, attachment styles form the behavior and character of the person. This study aimed at examining emotional expression styles, emotional empathy and marital satisfaction with mediating role of attachment style in mothers of children with ADHD.

Methods: This is a descriptive-correlational research; statistical population comprised all mothers of children with ADHD who had referred to one of counseling centers, specialized clinics, municipal counseling centers and public university counseling centers in Tehran during fall and winter, 2016. To calculate sample size, Morgan method was used and n=150 subjects were selected among considered mothers referring to abovementioned centers using convenient sampling method. To collect data, emotional expression questionnaire (EEQ), Davis Empathy Questionnaire, Enrich marital satisfaction scale (EMSS), Hazan and Shaver's attachment style questionnaire were used and the obtained data were analyzed through Pearson correlation coefficient and SPSS23 Software.

Results: The research results showed a significant relationship between emotional expression styles, emotional empathy and marital satisfaction with mediating role of attachment style in mothers of children with ADHD ($P<0.01$).

Conclusion: Attachment style can predict positive expression, emotional empathy and marital satisfaction in mother of children with attention deficit/hyperactivity (ADHD).

Keywords: Emotional Expression, Emotional Empathy, |Marital Satisfaction, Attachment Style.

---

*Correspondent Address: Department of Mental Health, School of Behavioral Sciences and Mental Health (Tehran Institute of Psychiatry), Iran University of Medical Sciences (IUMS). Tehran, Iran.
Email: ghahhari.sh@iums.ac.ir

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-01]